

Добровільна відмова співучасників від вчинення кримінальних правопорушень*

Добровільна відмова співучасників від вчинення кримінальних правопорушень на сьогодні є однією з важливих складових кримінального права, що відображає прагнення до справедливості та гуманізму в правосудді. Цей інститут суттєво сприяє запобіганню злочинності, стимулюючи осіб відмовитись від протиправних дій ще до їх вчинення. Він відповідає потребам сучасного суспільства, адже забезпечує можливість корекції поведінки особи до досягнення незворотних наслідків у вигляді вчинення злочину.

Згідно з визначенням, наведеним у ст. 17 Кримінального кодексу України, добровільною відмовою є останнє та свідоме припинення особою готування або замаху на кримінальне правопорушення, за умови усвідомлення можливості завершення злочину. Це свідчить про те, що добровільна відмова не є випадковим станом, а результатом свідомого вибору особи [1].

Юрист Ю. В. Гродецький у своїй дисертації визначає три ключові ознаки цього інституту: добровільність, остаточність та незавершеність кримінального правопорушення. Під добровільністю розуміється вільне рішення особи про відмову від продовження злочинних дій, в той час як остаточність передбачає, що рішення має бути безповоротним — особа не повинна мати наміру повернутись до вчинення злочину в майбутньому. Стосовно незавершеності кримінального правопорушення, то науковець зазначає, що вона полягає тому, що добровільна відмова можлива лише на стадіях готування або замаху [2, с. 8-10].

Форми здійснення добровільної відмови можуть бути активними та пасивними. Активна форма передбачає свідомі дії, спрямовані на запобігання завершенню злочину, такі як припинення протиправних дій або повідомлення про намір вчинити злочин правоохоронним органам. Пасивна форма, в свою чергу, полягає у бездіяльності — особа просто припиняє свої злочинні дії, не вживаючи додаткових заходів для уникнення потрапляння в кримінально-правову ситуацію [3, с. 334].

З точки зору меж добровільної відмови, важливо зазначити, що існують суб'єктивні та об'єктивні аспекти. Суб'єктивна межа визначається тим, хто може скористатись правом на добровільну відмову. Лише особа, що має усі ознаки суб'єкта кримінального правопорушення, може усвідомлено прийняти таке рішення. Об'єктивна межа пов'язана зі структурою самого злочину, де можливість відмови існує від старту злочинної діяльності до моменту його завершення, враховуючи, що у деяких випадках, в залежності від складу злочину, добровільна відмова може бути і неможливою.

* Наукова керівниця – *Світлана Ковальова*, доцентка кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України

Правові наслідки добровільної відмови викликають активні дискусії в наукових колах. Згідно з ч. 2 ст. 17 Кримінального кодексу, осіб, які добровільно відмовились від завершення правопорушення, не притягують до кримінальної відповідальності в разі, якщо їх дії не містять складу іншого кримінального правопорушення. Зауважимо, що діяльність кожного зі співучасників спрямована на вчинення єдиного кримінального правопорушення, водночас поведінка кожного з них є все ж таки самостійним суспільно небезпечним діянням, яке має свій момент закінчення [4, с. 223].

Зважаючи на особливості добровільної відмови при співучасті, важливо враховувати, що кожен тип співучасника виконує різні функції. Наприклад, виконавець є найбільш безпосереднім учасником злочину і може реалізувати свою відмову в обох формах, тоді як організатор і підбурювач часто зобов'язані діяти активніше для того, щоб зупинити реалізацію злочину. Організатор має ще більше відповідальності, оскільки він може не лише зупинити злочин, а й повідомити про нього відповідні органи, тоді як підбурювач, в свою чергу, у більшості випадків має виконувати активні дії, аби нейтралізувати свій вплив на інших учасників [5, с. 193].

Відмінність у формах добровільної відмови також проявляється у способі зміни поведінки осіб, які здійснюють пособництво. Їхня відмова може містити пасивні елементи, але головне, щоб її реалізація призвела до запобігання злочинним наслідкам. Наприклад, пособник може не надати знаряддя для злочину або не створювати умови для його вчинення.

Отже, інститут добровільної відмови, з одного боку, виправдовує сподівання суспільства на корекцію поведінки осіб до настання негативних наслідків, а з іншого боку, стає важливим інструментом у боротьбі з злочинністю. Правильне його використання та розуміння є критично важливими для правозастосування та забезпечення правопорядку.

Література

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : станом на 10 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Гродецький Ю.В. Добровільна відмова при співучасті : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 081. Харків, 2002. 23 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10267/1/Grodeckiy_avt_2002.pdf.
3. Гродецький Ю. В. Лекція за темою: «Добровільна відмова співучасників». Вісник Асоціації кримінального права України. 2020, № 2(14) С. 332–339.
4. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності. Київ : Атіка, 2004. 296 с.
5. Пилипенко І. С Банзерук А. С Пашкова Н. В. Особливості функціональної ролі співучасників у разі вчинення злочину. URL: http://lsei.org.ua/6m_2020/49.pdf.

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**